

CPB Notitie (samen met CBS)

Aan: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Ministerie van Financiën
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Contactpersoon

Arjan Lejour (CPB)
Oscar Lemmers (CBS)

Datum: 13 maart 2012

Betreft: Inkomende directe investeringen en economische prestaties

1 Inleiding

Handel en buitenlandse investeringen nemen substantieel sneller toe dan de ontwikkeling van het Nederlandse bruto binnenlandse product. Dat is ook te zien aan de internationalisering van het Nederlandse bedrijfsleven: buitenlandse bedrijven nemen bedrijven in Nederland over.¹ Ook de aandeelhouders van bedrijven gevestigd in Nederland komen steeds vaker uit het buitenland. De kennis over de prestaties van Nederlandse bedrijven met een buitenlandse eigenaar en bijbehorende inkomende directe investeringen is beperkt. Maar vooral de laatste jaren heeft het CBS veel data op dit gebied ontsloten en geanalyseerd.² Het doel van deze notitie is een aantal recente ontwikkelingen en de bijbehorende databronnen te beschrijven. Hierbij wordt vaak verwezen naar andere publicaties waar meer in detail op deze ontwikkelingen wordt ingezoomd. De notitie is op verzoek van vertegenwoordigers van de ministeries van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, van Financiën en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid geschreven.³

De data zijn onder te verdelen in twee typen:

- Inkomende buitenlandse directe investeringen (BDI). Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen de grootheden stroom en stand (de voorraad). De gegevens zijn uit te splitsen naar het land van waaruit de investering komt en naar de sector waarin geïnvesteerd is.
- Data over de prestaties van de buitenlandse dochterondernemingen gevestigd in Nederland (de zogenaamde inward FATS-data), zoals omzet, werkgelegenheid, arbeidsproductiviteit en uitgaven aan onderzoek en ontwikkeling (O&O).⁴

¹ Het Nederlandse bedrijfsleven internationaliseert ook door bedrijven in het buitenland over te nemen. Deze notitie gaat alleen in op

² Een voorbeeld hiervan is de CBS publicatie van de Internationalisation Monitor 2011 met daarin een bijdrage over de prestatie van bedrijven met een buitenlandse eigenaar en werkgelegenheid, of het rapport over werkgelegenheidseffecten van buitenlandse investeringen (Smit e.a. 2012).

³ Alle drie de ministeries dragen bij aan de financiering van het CPB onderzoeksprogramma Globalisering. Op verzoek van de klankbordgroep besteedt het programma aandacht aan BDI.

⁴ Medio 2012 verschijnt er een CPB Policybrief over de ontwikkelingen in patenten van Nederlandse bedrijven met binnenlandse en buitenlandse eigenaren.

Er zijn belangrijke verschillen tussen de inward FATS en inkomende BDI. Bijvoorbeeld, inward FATS beschouwt alleen bedrijven waarbij een buitenlands bedrijf meer dan 50% van de stemrechten heeft, terwijl inkomende BDI bedrijven bekijkt waarbij dat minstens 10% is. Daarom zal het aantal bedrijven bij inward FATS lager zijn dan het aantal bedrijven betrokken bij inkomende BDI, en dat geldt dan ook voor werkgelegenheid, toegevoegde waarde enzovoorts. Een ander belangrijk verschil tussen BDI en FATS is dat FATS het concept van de ultimate controlling institute (UCI) gebruikt en BDI dat van de directe investeerder. Stel dat een Duits bedrijf een Belgisch bedrijf controleert dat weer een Nederlands bedrijf controleert. De UCI is Duits, en het bedrijf komt zo in de FATS-statistieken. De directe investeerder is echter Belgisch en voor BDI komt de investering uit België. Een concreet voorbeeld is Hoogovens. Tata Steel is de Indiase eigenaar, maar omdat Hoogovens al onderdeel was van het Britse Corus loopt de BDI stroom in principe van India naar het VK. Nederlandse BDI cijfers laten niet zien dat het buitenlands eigendom van een bedrijf in andere buitenlandse handen overgaat.

Dit memo beschrijft beide typen data, de sterke en zwakke kanten van deze data, de bronnen, de dimensies en ontsluitingsmogelijkheden. In alle gevallen worden met de data ook recente ontwikkelingen geïllustreerd. Die richten zich vooral op de rol van de BRIC landen en op kennisintensieve sectoren.

2 Inkomende Buitenlandse Directe Investerings

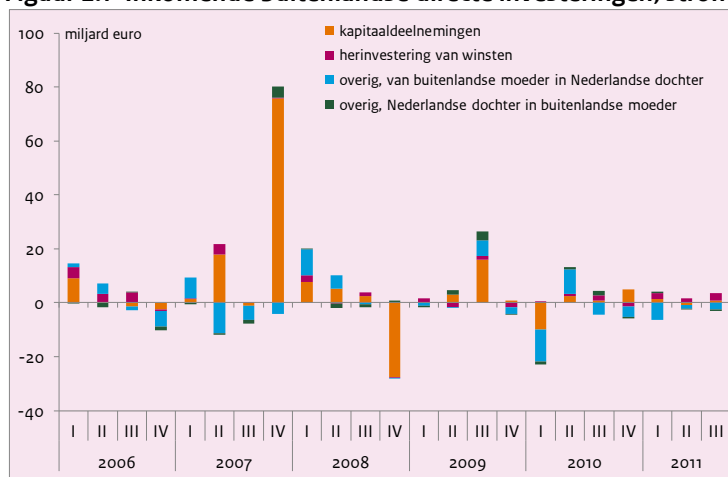
Nederland is het land met de meeste inkomende buitenlandse directe investeringen (BDI) ter wereld. Maar, stelt De Nederlandsche Bank (2011), "Het gaat namelijk maar voor een deel om directe buitenlandse investeringen die de Nederlandse reële economie raken. Voor een aanzienlijk deel hangt de topnotering van Nederland samen met de relatief grote omvang van de sector Bijzondere Financiële Instellingen (BFI's) in ons land. Dit zijn ondernemingen die zich vanwege het gunstige (fiscale) vestigingsklimaat in Nederland hebben gevestigd om te fungeren als financiële draaischijf voor ondernemingen met een buitenlandse moedermaatschappij. BFI's dragen voor ongeveer 75% bij aan het totaal van de Nederlandse directe investeringen." DNB merkt op dat Nederland ook in de top tien staat als deze BFI's niet worden meegeteld.

Nederlandse inkomende BDI zijn investeringen van een buitenlandse entiteit in Nederland, gedaan met het doel om een blijvend belang te verkrijgen in een onderneming. Daarnaast moet de investeerder minstens 10% van het gewone aandelenkapitaal of de stemrechten in de Nederlandse onderneming bezitten.

Uit deze definitie volgt dat er verschillende vormen van buitenlandse investeringen zijn. Namelijk dochtermaatschappijen (de investeerder bezit meer dan 50% van de stemrechten of het equivalent daarvan), partnerschappen (de investeerder bezit ten hoogste 50%) en filialen (ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid waarvan de moeder eigenaar of mede-eigenaar is) die al dan niet rechtstreeks eigendom zijn van de investeerder.

Bij BDI onderscheiden we de begrippen stromen en standen. Stromen betreffen de jaarlijkse veranderingen van kapitaaldeelname, herinvestering van winsten en andere investeringen (zoals leningen). Standen betreffen de waarde van de totale BDI op het einde van het verslagjaar. Het verschil tussen standen van twee opeenvolgende jaren is de stroom in het laatste jaar, vermeerderd met herwaarderingen ten gevolge van wisselkoersschommelingen, veranderde prijzen en andere veranderingen zoals afschrijving van goodwill. DNB vraagt in haar enquête zowel naar stromen als naar standen.

Figuur 2.1 Inkomende buitenlandse directe investeringen, stromen 2006K1 – 2011K3

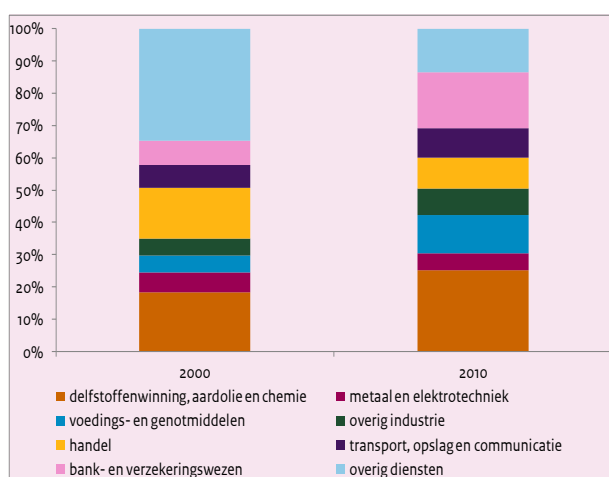

Bron: De Nederlandsche Bank.

De stroom inkomende BDI uitsplitsen naar de diverse onderdelen geeft een beter beeld dan alleen de totale stroom. Echter, eenmalige gebeurtenissen vertekenen de cijfers sterk. Bijvoorbeeld, de aankoop van ABN Amro door een buitenlands consortium in 2007, de aankoop van Fortis Nederland in 2008 door de Nederlandse staat en desinvesteringen in 2010.

De totale waarde (stand) van directe buitenlandse investeringen in Nederland steeg van 262 miljard euro in 2000 naar 445 miljard euro in 2010. Inkomende BDI groeide sneller dan het bbp, en de verhouding van inkomende BDI tot bbp steeg dan ook van 63% tot 75% in de genoemde periode. Ook uitgaande DBI groeide sterker dan inkomende BDI, en nam toe van 328 miljard euro in 2000 tot 714 miljard euro in 2010. De verhouding tot het bbp nam gedurende die periode toe van 79% tot 121%.

Figuur 2.2 Inkomende buitenlandse directe investeringen, standen, sectoren 2000 en 2010

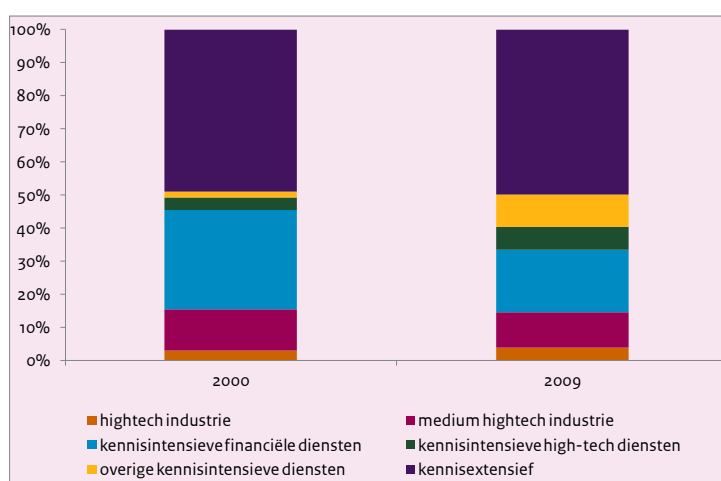
Bron: De Nederlandsche Bank.

De verdeling van de inkomende investeringen over industrie en diensten is ongeveer half-half. Hoewel de Nederlandse economie steeds meer een diensteneconomie is, stijgt het aandeel van de industrie al jaren. In 2000 was dit aandeel nog maar een derde. Vooral de aandelen van de delfstoffenwinning, de petrochemische industrie en de voedingsindustrie stegen in de periode 2000-2010. Het aandeel van de

detailhandel daalde gedurende deze periode, terwijl dat van de groothandel juist sterk steeg. Merk op dat de waarde van de BDI in 2010 voor vrijwel iedere sector in de economie hoger was dan de waarde in 2000.

De verhouding BDI voor industrie-diensten is 1:3 in vergelijkbare landen (de EU-15 zonder Nederland). Dat komt vooral door de sector “business en management consultancy activiteiten waaronder holdings”. Die sector is in Nederland klein, maar in Frankrijk goed voor tweederde van de inkomende BDI. Nederland telt de BFI's niet mee voor BDI, maar veel andere landen doen dat wél. Daardoor komt het aandeel van de diensten in BDI in Nederland veel lager uit dan in andere landen. Een gedetailleerde vergelijking is niet mogelijk door het ontbreken van vergelijkbare cijfers.

Figuur 2.3 Inkomende buitenlandse directe investeringen, standen, kennisintensiteit 2000 en 2009

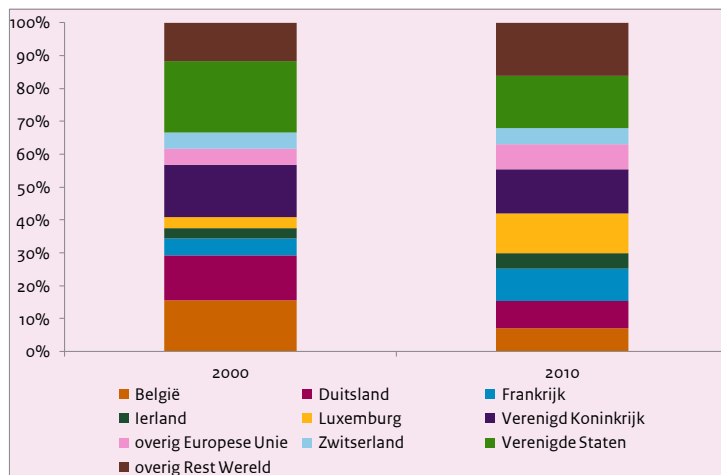
Bron: De Nederlandsche Bank, berekend door CBS.

Weterings e.a. (2011) verdelen de diverse economische sectoren naar kennisintensiteit. Dezelfde verdeling toepassen op de BDI laat zien dat ongeveer de helft van de BDI bestaat uit kennisintensieve sectoren zoals de chemische industrie en de financiële sector. De andere helft betreft kennisextensieve sectoren zoals de voedings- en genotmiddelenindustrie. De afgelopen tien jaar is het aandeel van kennisintensieve investeringen constant gebleven. De waarde van BDI in de financiële diensten was in 2009 ongeveer hetzelfde als in 2000, en omdat de totale BDI fors toenam, daalde het aandeel. Daarentegen steeg het aandeel van de overige kennisintensieve diensten, zoals business en management consultancy.

De landen met de meeste directe investeringen in Nederland zijn respectievelijk de Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Luxemburg in 2010. Het aandeel van Europa is 70% en dit aandeel blijft al jaren stabiel. De aandelen van de VS, België, Duitsland daalden, maar die van Frankrijk en Luxemburg stegen gedurende de periode 2000-2010.

De investeringen vanuit de Verenigde Staten en Japan zijn veel kennisintensiever dan die uit Europa. Bij de eerstgenoemde landen is ongeveer 60% van de investeringen kennisintensief, waar de Verenigde Staten wat meer geconcentreerd is in kennisintensieve financiële diensten en Japan wat meer in de medium hightech industrie (vooral chemie). Europese landen hebben voor ongeveer 40% in kennisintensieve sectoren geïnvesteerd. Zij hebben vooral een veel lager aandeel investeringen in de hightech en medium hightech industrie. De investeringen vanuit Europa zijn ook veel meer divers dan die uit de VS en Japan. Bijvoorbeeld, de Amerikaanse investeringen richten zich voor driekwart op de sectoren voedings- en genotmiddelenindustrie, chemie, groothandel en financiële diensten. Ook driekwart van de Japanse investeringen komt terecht in vier sectoren, namelijk de chemische industrie, de fabricatie van computers, elektronische en optische producten, de groothandel en financiële diensten.

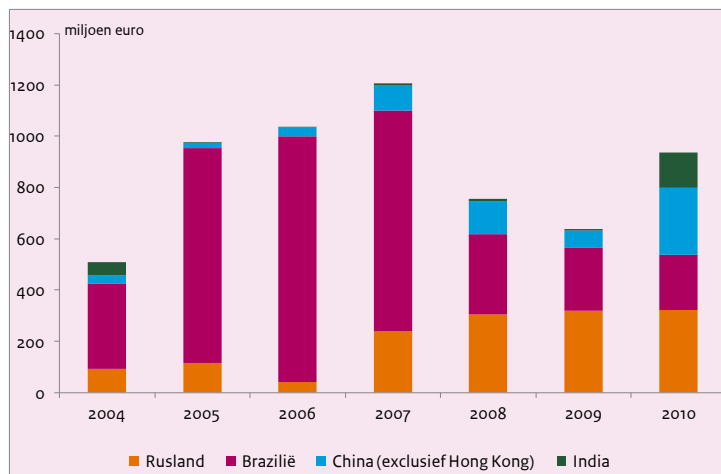
Figuur 2.4 Inkomende buitenlandse directe investeringen, standen, landen 2000 en 2010

Bron: De Nederlandsche Bank.

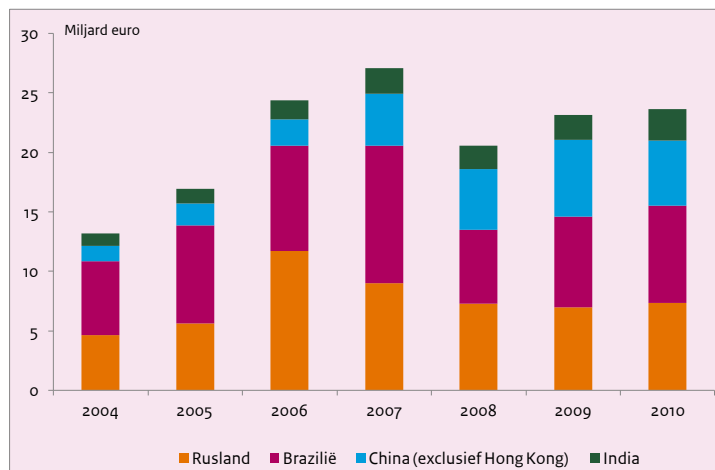
De stand van de inkomende BDI vanuit de BRIC-landen was in 2010 ongeveer een miljard euro. Dat is nog geen kwart procent van het totaal, en is ook veel lager dan de uitgaande investeringen naar deze landen, zie figuur 2.6. Die bedroegen in 2010 bijna 24 miljard euro, oftewel ruim 3 procent van het totaal. Vóór 2008 was Brazilië toonaangevend bij de BRIC-landen, toen had het nog een forse investering in de sector “handel en reparatie van auto’s en motorfietsen”. In 2010 stegen de investeringen uit India en China sterk.

Figuur 2.5 Inkomende buitenlandse directe investeringen, standen, BRIC-landen 2004-2010

Bron: Eurostat.

Figuur 2.6 Uitgaande buitenlandse directe investeringen, standen, BRIC-landen 2004-2010

Bron: DNB.

De verdeling van de inkomende BDI over de sectoren verschilt sterk tussen de BRIC-landen onderling. Brazilië en India hebben vrijwel geen diversificatie, hun investeringen zitten vrijwel volledig in de handel en in de overige persoonlijke diensten (zoals reparatie van huishoudelijke goederen). De investeringen van Rusland bevinden zich voor een klein deel in de industrie, voor veruit het grootste deel in de financiële diensten, en nog een deel in onroerend goed. De investeringen van China zijn het meest divers, en komen voor het grootste deel terecht bij bedrijven in de voedings- en genotmiddelenindustrie. De andere onderdelen zijn bij onroerend goed, overige persoonlijke diensten en post- en koerierdiensten. Met uitzondering van de Russische investeringen in financiële diensten gaat het steeds om investeringen in kennisextensieve sectoren.

Databronnen BDI en dimensies

[DNB](#): inkomende BDI, voor de periode 1984-2010

T12.6 bevat stromen per kwartaal, uitgesplitst naar een groot aantal landen/landengroepen óf uitgesplitst naar kapitaaldeelnemingen/herinvestering van winsten/overige investeringen

T12.6 bevat ook standen per jaar, uitgesplitst naar een groot aantal landen/landengroepen óf uitgesplitst naar kapitaaldeelnemingen/herinvestering van winsten/overige investeringen

T12.6.1 bevat standen per jaar, uitgesplitst naar een klein aantal landen en sectoren

[Eurostat](#) (kies na het klikken op de hyperlink voor het tabblad "Balance of payments statistics and International investment positions" of het tabblad "European Union direct investments") heeft cijfers afkomstig van DNB, maar geeft meer uitsplitsing dan DNB zelf. Voor de periode 1995-2010 heeft het standen, stromen en direct investment income, uitgesplitst naar economische sector en land waaruit de investering komt. De standen zijn nog verder uitgesplitst naar totaal, equity en herinvestering van winsten, ander kapitaal. Ook is er een tabel met stromen BDI als percentage van het BBP, uitgesplitst naar land van herkomst, per kwartaal.

OESO: standen en stromen uitgesplitst naar economische sector en land, 1985-2010. Daarnaast de verhouding tot het BBP, 1990-2010. <http://stats.oecd.org/index.aspx>, kies Globalisation, dan Foreign Direct Investment Statistics

[VN](#): standen (1980-2010) en stromen (1970-2010), als waarde en per capita, uitgesplitst naar partnerland, of als percentage van BBP, percentage van wereldwijd BDI of percentage bruto investeringen in materiële activa

Er zijn twee bronnen voor microdata. De eerste is De Nederlandsche Bank. Deze is in Nederland verantwoordelijk voor de BDI-statistieken, die deel uit maken van de betalingsbalans. DNB verzamelt, bewerkt en publiceert de data. Het verzamelen van het bronmateriaal gebeurt via een enquête bij de grootste investeerders en bij kleinere investeerders waarvan bekend is dat ze een groot aandeel hebben in een bepaald land of economische sector. De data zijn niet één op één te koppelen aan CBS-data; er vallen data weg door miskoppelingen. Met ingang van het verslagjaar 2012 sturen DNB en CBS wél enquêtes uit op hetzelfde bedrijfsniveau. Dat betekent dat de data met ingang van 2012 wél één op één te koppelen zijn, al zullen er nog wel aanloopproblemen zijn.

Naast DNB verzamelt ook de Netherlands Foreign Investments Agency (NFIA) data over buitenlandse investeringen in Nederland. Vooral over de bedrijven die met hulp van de NFIA geïnvesteerd hebben in Nederland zijn veel gegevens beschikbaar. Het gaat hierbij meestal om nieuwe bedrijven en niet zozeer om uitbreidingen van bestaande investeringen. Voor ieder bedrijf is bekend wanneer het in Nederland investeerde, hoeveel, hoeveel banen daar in eerste instantie mee gemoeid waren, uit welk land de investeerder afkomstig is (en de contactgegevens daar), de soort activiteiten van de investeerder, de rol van de Nederlandse vestiging in het netwerk van de moeder. Dataverzameling vindt plaats op Kamer van Koophandelnummer. Dat is koppelbaar aan de CBS-data over bedrijven en ondernemingen, maar er zal data wegvallen door miskoppeling. Eind 2007 telde de NFIA data 7122 registraties, die aan 5400 bedrijven te koppelen waren die op enig moment in de periode 2000-2007 actief waren (Fortanier en Moons, 2011).

De NFIA-dataset bevat op microniveau soms meer gegevens dan de DNB data, maar de dataset is niet representatief voor de wereld. De NFIA haalt bijvoorbeeld een relatief groot aantal bedrijven uit Azië binnen; sinds 2006 is ieder jaar meer dan de helft van de projecten afkomstig uit Azië (2010: Korea 30, China 22, Japan 13, Taiwan 10, overig 12). Ook bevat de dataset maar een beperkt deel van de totale inkomende buitenlandse investeringen. Voor 2010 bevat deze 155 bedrijven die samen ongeveer 1 miljard in Nederland (gaan) investeren.

3 Buitenlandse eigenaren en economische prestaties

Een buitenlandse onderneming is gedefinieerd als een in Nederland gevestigde onderneming waarvan de beslissende zeggenschap in buitenlandse handen is. Van “buitenlands” is sprake als de beslissende zeggenschap in een ander land wordt uitgeoefend. Er zijn twee omstandigheden waarin een rechtspersoon een andere rechtspersoon als dochtermaatschappij moet beschouwen:

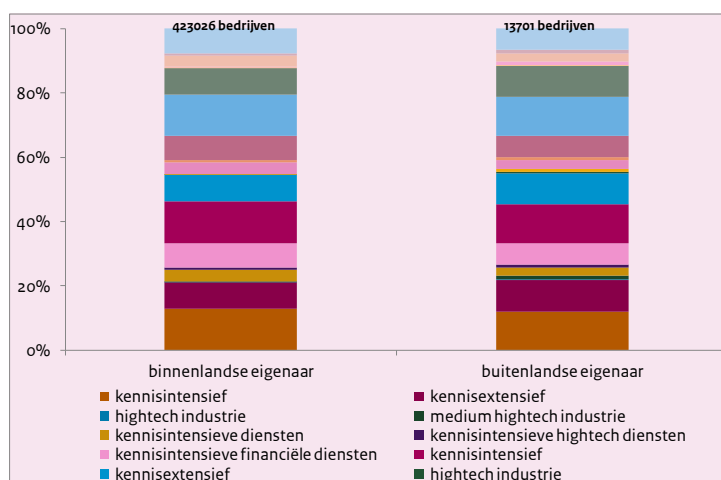
- Beschikken over meer dan de helft van de stemrechten (al dan niet met andere stemgerechtigden);
- Als hij als lid of als aandeelhouder meer dan de helft van de bestuurders kan benoemen of ontslaan.

Als er over de dochtermaatschappij feitelijk beleidsbepalende invloed wordt uitgeoefend, dan is er sprake van een groepsmaatschappij; men spreekt dan ook van beslissende zeggenschap. Die beslissende zeggenschap wordt wel de Ultimate Controlling Institutional unit (UCI) over de betrokken bedrijven genoemd. De UCI is de eenheid van waar uit wereldwijd de strategische beslissingen (zoals benoemingen van directeurs, investeringen) genomen worden voor de ondernemingen. Nationale statistische bureaus verzamelen deze cijfers op basis van openbare en geregistreerde data. Bij een onderneming in buitenlandse handen kan het dan gaan om een onderneming die zelf geen groepsmaatschappij(en) in het buitenland heeft, of om een buitenlandse international. De laatste is een in Nederland gevestigde onderneming waarvan de beslissende zeggenschap in buitenlandse handen is, maar die ook zelf buitenlandse groepsmaatschappijen bezit.⁵

⁵ Gemakshalve wordt hier de term “onderneming” gebruikt; feitelijk correct is echter “ondernemingsgroep” zoals door het CBS gedefinieerd.

De Amadeus database van Bureau van Dijk bevat de informatie over de eigendomsstructuur van ongeveer 19 miljoen Europese bedrijven, waaronder ruim 400 duizend vestigingen van bedrijven in Nederland. Drie procent van die bedrijven heeft een buitenlandse eigenaar, zie figuur 3.1. Dat komt iets vaker voor in kennisextensieve sectoren dan in kennisintensieve sectoren. Binnen de kennisintensieve sectoren zijn er relatief veel bedrijven met een buitenlandse eigenaar in de hightech industrie, de medium hightech industrie en de kennisintensieve hightech diensten. In de meeste kennisintensieve diensten is het aandeel bedrijven met een buitenlandse eigenaar juist iets kleiner dan gemiddeld.

Figuur 3.1 Eigendomsstructuur van bedrijfsvestigingen in Nederland, 2010

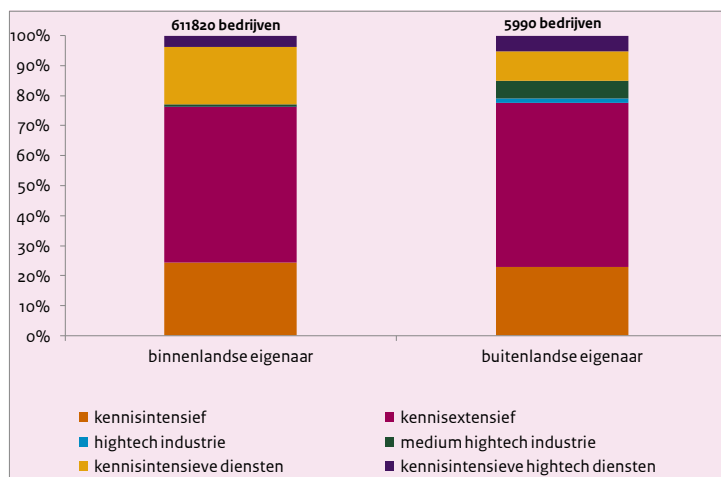
Bron: Weterings e.a. (2011) op basis van Amadeus database

De cijfers uit de Amadeus database hebben betrekking op alle economische sectoren inclusief de agrarische sector, de financiële sector en de overheid. Deze laatste sectoren ontbreken in de CBS cijfers over buitenlandse bedrijven. Het CBS publiceert over buitenlandse bedrijven alleen de “business economy”,⁶ waarin het ruim 600 000 bedrijven telt met 5990 bedrijven in buitenlands eigendom. Het totale aantal bedrijven in de Amadeus data is lager, omdat deze veel kleine bedrijven (waar geen publieke informatie over is) niet registreert. Het aantal bedrijven in buitenlands eigendom is juist hoger omdat de Amadeus data in tegenstelling tot het CBS de financiële sector meeneemt, waarin het ruim 4000 bedrijven met een buitenlandse eigenaar telt. Daarnaast telt het CBS de bedrijven en niet het aantal vestigingen, zoals in de Amadeus data.⁷ Omdat vooral grote bedrijven (die meerdere vestigingen hebben) een buitenlandse eigenaar hebben, zouden het aantal en het aandeel van buitenlandse eigenaren op basis van bedrijven volgens de CBS cijfers lager kunnen zijn dan in bovenstaande tabel met de Amadeus data. Dat blijkt ook uit de cijfers in figuur 3.2. Een procent van de bedrijven heeft een buitenlandse eigenaar, terwijl dat volgens de cijfers uit de Amadeus database drie procent is. Het patroon over de kennisintensieve sectoren is wel gelijk volgens beide databronnen. Het aandeel bedrijven in de kennisintensieve sectoren met een buitenlandse eigenaar is iets onder het gemiddelde, vooral in de high en medium hightech industrie ligt het aandeel beduidend boven het gemiddelde. Dat geldt ook voor aan hightech gerelateerde diensten.

⁶ De business economy betreft in de Standaard Bedrijven Indeling (SBI) 2008 de sectoren B tot en met N, minus K. De sectoren die ontbreken zijn de agrarische sector, de financiële sector, overheid, onderwijs, gezondheidszorg, cultuur, en “overige dienstverlening”.

⁷ met dank aan Otto Raspe (PBL) op een toelichting van deze cijfers.

Figuur 3.2 Eigendomsstructuur van bedrijven die in Nederland gevestigd zijn, 2009

Bron: eigen berekeningen op basis van CBS cijfers.

Ongeveer tweederde van de bedrijven in buitenlands eigendom heeft een Europese eigenaar blijkt uit tabel 3.1. Dat gaat om 4115 bedrijven met een eigenaar uit de EU of overig Europa. Het merendeel komt uit het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland, Luxemburg, Zwitserland en Frankrijk. De Verenigde Staten is het belangrijkste herkomstland van niet-Europese eigenaren. Ongeveer 20 procent van alle bedrijven in buitenlands eigendom heeft een eigenaar uit de VS. Bijna vijf procent heeft een Japanse eigenaar en de resterende 6 procent komt uit veel verschillende landen.

Tabel 3.1 Oorsprong van buitenlandse zeggenschap voor belangrijke sectoren, 2009

Bedrijfstakken	Totaal buitenland	EU-27	Extra EU-27	Verenigde Staten	Overig Europa	Japan
Business Economy,	5990	3730	2260	1215	385	260
Delfstoffenwinning	55	40	15	10	5	-
Industrie	1245	715	530	315	80	55
Energievoorziening	30	25	5	0	0	-
Waterbedrijven en afvalbeheer	35	30	5	0	0	-
Bouwnijverheid	140	120	15	10	5	-
Handel	2535	1545	985	495	155	145
Vervoer en opslag	430	300	135	45	30	30
Horeca	65	45	25	10	10	0
Informatie en communicatie	395	230	165	105	25	5
Verhuur en handel van onroerend goed	110	100	10	5	5	-
Specialistische zakelijke diensten	640	365	275	165	50	20
Verhuur en overige zakelijke diensten	310	215	95	50	20	5

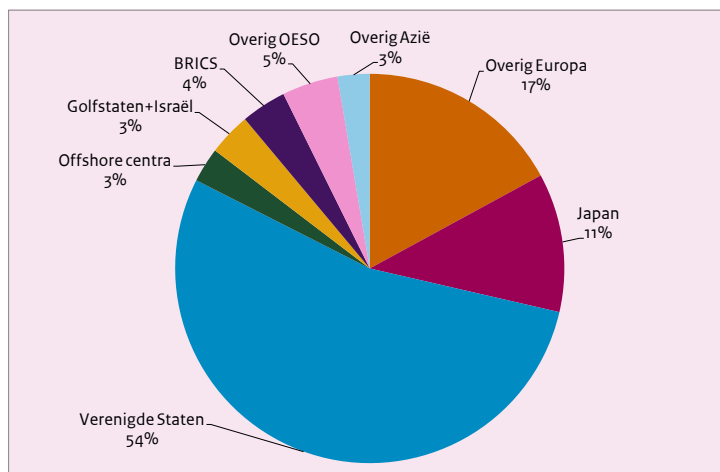
Bron: CBS Statline gegevens volgens SBI indeling 2008. Statline rondt de aantallen af op vijfvoudigen

Het grootste gedeelte van de bedrijven met een buitenlandse eigenaar betreft groothandel (zie de rij handel). Vaak worden deze bedrijven voor de wederuitvoer gebruikt (zie Kuypers e. a., 2012). Het heeft dan een Europese distributiefunctie voor goederen die Nederland ingevoerd zijn. Vooral een groot deel van de bedrijven met een Japanse eigenaar is in deze sector vertegenwoordigd. Daarnaast komen veel bedrijven in de industrie voor. Zoals we gezien hebben in figuur 3.1, gaat het dan vaak om high en medium hightech bedrijven. Andere sectoren waar veel bedrijven met een buitenlandse eigenaar voorkomen zijn specialistische zakelijke diensten en transport en opslag. De laatste activiteiten zijn vaak aan handelsactiviteiten (wederuitvoer) gekoppeld. Relatief veel bedrijven in de industrie en specialistische

diensten hebben een Amerikaanse eigenaar. Er zijn weinig bedrijven met een buitenlandse eigenaar actief in de delfstoffenwinning, energie, watervoorziening en afvalbeheer. Dat zijn ook sectoren waar veel minder bedrijven met een Nederlandse eigenaar actief zijn. Ondanks dat de aantallen laag zijn, kunnen bedrijven met buitenlandse zeggenschap een groot gedeelte van bepaalde sectoren vormen.

Het aandeel van de BRIC landen is slechts een paar procent. Het gaat om ongeveer 40 bedrijven uit India en 15 bedrijven uit China (figuur 3.3). Voor China gaat het dan om ruwweg 10 bedrijven in de groothandel en 5 in de industrie. Voor India kunnen we deze uitsplitsing niet maken. Als de financiële sector meegenomen zou kunnen worden, liggen de aantallen waarschijnlijk iets hoger. Volgens de cijfers van Weterings e.a. (2011) telt deze ongeveer 200 vestigingen met een Chinese of Indiase eigenaar. Ondanks dit lage aantal is Nederland het drie na grootste bestemmingsland van Chinese en Indiase eigenaren in Europa (zie Groot e.a., 2011). Van de bedrijven met een Chinese eigenaar is (op Europees niveau) een relatief groot gedeelte geconcentreerd in de kennisextensieve distributiediensten.

Figuur 3.3 Herkomst van buitenlandse (niet-EU) eigenaren in business economy, 2009

Bron: CBS Statline gegevens volgens SBI indeling 2008.

Noot: volgens de CBS definitie financiële offshore centra is dit inclusief 20 bedrijven uit Hong Kong en 20 uit Singapore.

De economische prestaties van bedrijven met een buitenlandse eigenaar kunnen inzichtelijk worden gemaakt met de inward FATS (Foreign Affiliates Statistics) data. Inward FATS is een statistiek van het CBS die wordt gemaakt op basis van bestaande statistieken (productiestatistieken, werkgelegenheidsstatistieken, investeringsstatistieken en R&D statistieken) in combinatie met gegevens van de UCI over de betrokken bedrijven.

Hoewel bedrijven met een buitenlandse eigenaar maar 1% van het totale aantal bedrijven vormen, is hun aandeel in de werkgelegenheid in de business economy bijna 15% in 2009 (CBS, 2011). Het gaat dan om 800 duizend werkzame personen. Het aantal werkzame personen bij bedrijven met een buitenlandse eigenaar is tussen 2000 en 2007 gestaag toegenomen, vooral doordat Nederlandse bedrijven zijn overgenomen. In dezelfde periode is het aantal banen bij buitenlandse bedrijven met 200 duizend toegenomen, terwijl dat bij bedrijven in Nederlandse handen met 42 duizend is afgenomen. Deze ontwikkeling heeft vooral plaatsgevonden in de diensten, zoals groot- en detailhandel, vervoer, en zakelijke en financiële dienstverlening. Daarbij gaat het vooral om grote bedrijven (zie Urlings e.a., 2011). Na een buitenlandse overname blijkt het aantal banen de eerste twee jaren met gemiddeld twee procent te groeien, maar deze groei verklaart maar een klein gedeelte van de totale baandynamiek.

De omvang van bedrijven met een buitenlandse eigenaar ten opzichte van die met een Nederlandse eigenaar wordt geïllustreerd in tabel 3.2. De toegevoegde waarde tegen factorkosten van een buitenlands bedrijf is

ruim 11 miljoen euro terwijl dat voor een Nederlands bedrijf 0,4 miljoen euro is. Het aantal werknemers is ook twintig keer zo hoog, ruim 130 werknemers en gemiddeld 6,5 werknemers voor een bedrijf onder binnenlandse zeggenschap. De arbeidsproductiviteit ligt bijna 50% hoger in de bedrijven met buitenlandse zeggenschap dan de 58 duizend euro in bedrijven met Nederlandse zeggenschap. Dat komt deels door de verschillende verdeling over de sectoren van de bedrijven in binnenlands en buitenlands eigendom. In de industrie, en informatie en communicatie ligt de arbeidsproductiviteit iets hoger. In de energievoorziening is deze zelfs veel hoger, maar is er nauwelijks verschil tussen bedrijven in binnenlands en buitenlands eigendom. Dat laatste geldt ook voor specialistische zakelijke diensten. In de bouwnijverheid ligt de productiviteit van bedrijven met een buitenlandse eigenaar zelfs iets lager. In die sector en in informatie en communicatie heeft het gemiddelde bedrijf in buitenlands eigendom 30 keer zo veel werknemers in dienst als het gemiddelde bedrijf met een Nederlandse eigenaar.

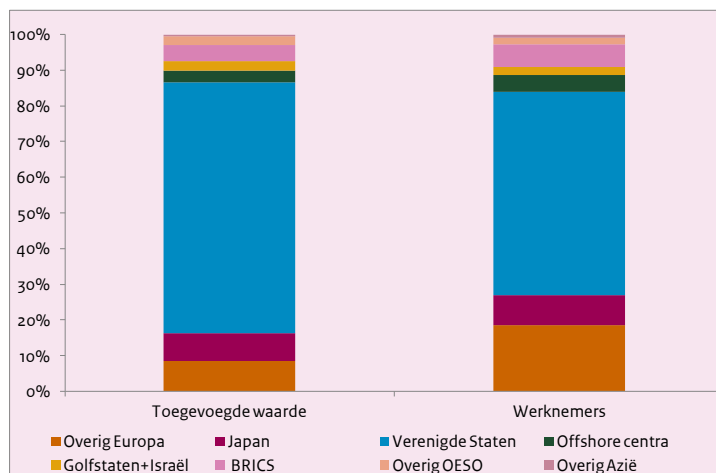
Tabel 3.2 Toegevoegde waarde, aantal werknemers en arbeidsproductiviteit per bedrijf met buitenlandse zeggenschap in 2009

Zeggenschap: UCI	Toegevoegde waarde (miljoen euro)		Werknemers (aantal)		Arbeidsproductiviteit (duizend euro/fte)	
	Nederland	buitenland	Nederland	buitenland	Nederland	buitenland
Business Economy,	0.38	11.65	6.47	134.06	58.08	86.91
Delfstoffenwinning	30.25	33.00	x	x	x	x
Industrie	0.72	17.69	10.74	165.46	67.51	106.91
Energievoorziening	7.02	92.57	19.85	266.67	353.92	347.13
Bouwnijverheid	0.25	10.23	3.28	142.86	76.04	71.60
Handel	0.30	6.89	6.57	87.18	45.59	79.03
Vervoer en opslag	0.62	15.09	11.16	225.58	55.90	66.91
Horeca	x	x	7.30	569.23	x	x
Informatie en communicatie	0.56	20.53	5.39	164.56	103.34	124.77
Verhuur en handel van onroerend goed	0.79	4.27	3.73	18.18	211.01	235.00
Specialistische zakelijke diensten	0.23	5.20	3.16	70.31	74.11	73.93
Verhuur en overige zakelijke diensten	0.49	13.60	20.66	309.68	23.75	43.91

Bron: CBS Statline, arbeidsproductiviteit berekend met toegevoegde waarde en aantal werknemers
 Er waren geen gegevens voor de sector waterbedrijven en afvalbeheer.
 x betreft cijfers die geheim zijn, omdat ze herleidbaar zouden zijn tot individuele bedrijven

Het is interessant om naar het land van herkomst van de eigenaar te kijken als het gaat om toegevoegde waarde en aantal werknemers bij de Nederlandse dochters. Figuur 3.4 presenteert deze cijfers voor de gehele economie. Totaal voegen de bedrijven met buitenlandse eigenaren bijna 70 miljard euro toe aan de Nederlandse economie in 2009. Dat is 23% van de totale toegevoegde waarde in factor kosten van de bedrijven in de FATS-sectoren en 13% van het bbp tegen factorkosten. Het merendeel, 40 miljard euro met daarbij een half miljoen werknemers, is afkomstig van bedrijven met een Europese eigenaar. Bedrijven met een Amerikaanse eigenaar voegden in 2009 bijna 20 miljard euro aan de Nederlandse economie toe en hadden 170 duizend werknemers in dienst. Na Overig Europa en Japan voegen bedrijven met eigenaren uit India en de financiële offshore centra het meeste toe aan de Nederlandse economie. De invloed van de overige BRIC landen op de Nederlandse economie via toegevoegde waarde is vooralsnog erg beperkt, hoewel de cijfers iets geflatteerd kunnen zijn omdat de financiële sector niet is meegenomen in deze cijfers.

Figuur 3.4 Toegevoegde waarde en werkgelegenheid van niet-EU eigenaren in business economy, 2009

Bron: CBS Statline.

De Nederlandse industrie is de belangrijkste sector voor buitenlandse eigenaren en op een goede tweede plaats staat de (groot)handel. Deze sectoren vertegenwoordigen tweederde van de toegevoegde waarde en iets meer dan de helft van de werknemers bij buitenlandse bedrijven. De arbeidsproductiviteit ligt daarmee in deze sectoren ook iets hoger dan gemiddeld. Vooral Amerikaanse bedrijven zijn productief in deze sectoren. Alleen in vervoer en opslag en verhuur en overige dienstverlening ligt de productiviteit iets lager. Voor bedrijven met een Japanse eigenaar is de handel juist belangrijk. De tabel in de annex presenteert meer details over toegevoegde waarde, werknemers en productiviteit voor de VS en Japan in verschillende economische sectoren.

De bedrijven in buitenlandse handel geven relatief veel geld aan onderzoek en ontwikkeling uit: 1,1 miljard euro, terwijl bedrijven in Nederlandse handen 2,6 miljard euro uitgaven in 2009 (CBS, 2011). Een zelfde verhouding zien we bij het aantal medewerkers dat O&O activiteiten verricht. Maar bij een gemiddeld bedrijf in buitenlands eigendom liggen de O&O uitgaven veertig keer zo hoog als bij een bedrijf in binnenlands eigendom. Dat komt ook doordat deze bedrijven veel groter zijn. Deze uitgaven vinden vooral in de industrie plaats. Van de 1,1 miljard euro komt de helft van bedrijven met een Amerikaanse eigenaar. Bedrijven met een Europese en Japanse eigenaar dragen voor 350 en respectievelijk 84 miljoen euro bij. Het valt niet binnen de reikwijdte van deze notitie om te bepalen of het relatief grote aandeel van bedrijven in buitenlandse handen in totaal Nederlands O&O komt doordat buitenlandse bedrijven gericht overnemen in kennisintensieve branches. Dit zou verder onderzoek vergen.

Databronnen UCI, FATS en dimensies

[Amadeus database \(bureau van Dijk\)](#): eigendomsstructuur van alle vestigingen van bedrijven met openbare gegevens. Het gaat om ongeveer 400 duizend vestigingen voor Nederland. Meest recente jaar 2010.

CBS: [inward FATS data, 2008-2009](#) volgens de SBI bedrijfsindeling van 2008, business economy (min of meer bedrijfsleven zonder financiële dienstverlening). De cijfers hebben trekking op UCI indeling, financiële gegevens zoals omzet en toegevoegde waarde, aantal werknemers en uitgaven O&O.

CBS: [inward FATS data, 2006-2008](#) volgens de SBI bedrijfsindeling van 1993. De cijfers hebben trekking op UCI indeling, financiële gegevens zoals omzet en toegevoegde waarde, aantal werknemers en uitgaven O&O.

CBS: [Banen en lonen](#), 2006-2008 volgens de SBI-bedrijfsindeling van 1993. Er worden verschillende groepen werknemers onderscheiden. Op basis van UCI codes wordt alleen binnenland en buitenland onderscheiden.

Geen verdere uitsplitsing naar herkomst land.

[Eurostat](#): inward FATS data van 2003 tot 2009. Vaak alleen UCI totalen voor 10 tot 15 EU landen. Cijfers hebben betrekking op de business economy.

Literatuur

CBS, 2011, *Internationalisation Monitor 2011*.

DNB, 2011, *Netherlands leads the field in direct investment*. *DNBulletin*, De Nederlandsche Bank.

Fortanier F. en S. Moons, 2011, Foreign Investors in The Netherlands: Heterogeneous Employment and Productivity Effects, *De Economist* 159 (4), 511-531.

Groot, S.P.T, H.L.F. de Groot, A.M. Lejour en J. Möhlmann, 2011, *The rise of the BRIC countries and its impact on the Dutch economy*, CPB Achtergronddocument.

Kuypers, F., A. Lejour, O. Lemmers en P. Ramaekers, 2012, *Kenmerken van wederuitvoerbedrijven*, CBS/CPB publicatie.

Smit, R., F. Fortanier en M. Jaarsma, 2012, *Werkgelegenheidseffecten van buitenlandse investeringen uit BRIC en niet-BRIC landen, 2007-2010*. CBS. Den Haag/Heerlen.

Urlings, N., M. Korvorst and F. Fortanier, 2011, *Inkomende investeringen en werkgelegenheid in Nederland*. CBS. Den Haag/Heerlen.

Weterings, A., O. Raspe en M. van den Berge, 2011, *The European Landscape of Knowledge-Intensive Foreign-Owned Firms and the Attractiveness of Dutch Regions*.

Annex

Tabel: Toegevoegde waarde, werkgelegenheid en productiviteit van geselecteerde buitenlandse eigenaren en sectoren, 2009

Land (UCI)		Business Economy	Industrie	Handel	Vervoer en opslag	Informatie en communicatie	Zakelijke diensten	Verhuur en overige zakelijke diensten
Nederland	TW	229936	32133	48412	16042	17465	32905	17741
Niet-NL	TW	69787	22024	17465	6490	8110	3327	4215
Extra EU	TW	28196	13553	7126	1188	2113	1825	1237
Japan	TW	2133	x	739	151	39	73	132
VS	TW	19598	9616	4777	392	1893	1320	819
NL	Werknemers	3959	476	1062	287	169	444	747
Niet-NL	Werknemers	803	206	221	97	65	45	96
Extra EU	Werknemers	300	114	73	17	14	23	45
Japan	Werknemers	25	11	8	3	1	1	x
VS	Werknemers	170	67	40	7	12	14	19
NL	Arbeidsprod	58.1	67.5	45.6	55.9	103.3	74.1	23.7
Niet-NL	Arbeidsprod	86.9	106.9	79.0	66.9	124.8	73.9	43.9
Extra EU	Arbeidsprod	94.0	118.9	97.6	69.9	150.9	79.3	27.5
Japan	Arbeidsprod	85.3	x	92.4	50.3	39.0	73.0	x
VS	Arbeidsprod	115.3	143.5	119.4	56.0	157.8	94.3	43.1

Bron. CBS Statline, arbeidsproductiviteit berekend met toegevoegde waarde en aantal werknemers (fte). TW is uitgedrukt in miljoen euro, werknemers in duizend aantallen en arbeidsproductiviteit in duizend euro per fte.

x betreft cijfers die geheim zijn, omdat ze herleidbaar zouden zijn tot individuele bedrijven